

บทที่ 5

สรุป อภิปราย และข้อเสนอแนะ

การศึกษาเรื่อง การใช้ตัวแบบในการพัฒนาทักษะการวาดภาพของนักเรียนสายตาเลือนรางพิการซ้อน โรงเรียนการศึกษาคนตาบอด ลำปาง มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาทักษะการวาดภาพระบายสี ของนักเรียนสายตาเลือนรางพิการซ้อนโดยใช้ตัวแบบที่หลากหลายและศึกษาพฤติกรรมการวาดภาพระบายสีของนักเรียนสายตาเลือนรางพิการซ้อน ซึ่งกรณีศึกษาครั้งนี้้อง ดอกไม้ (นามสมมติ) เพศหญิง อายุ 13 ปี ได้รับการตรวจวินิจฉัยจากแพทย์ว่ามีลักษณะความพิการคือตาขาวบอด ตาซ้ายเลือนราง ระดับ 3 นอกจากนี้ยังพบความบกพร่องการพูดและการสื่อสารสาเหตุเนื่องมาจากปากแหว่งเพดานโหว่ ร่วมด้วย กำลังเรียนอยู่ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ห้องเรียนเฉพาะนักเรียนตาบอดพิการซ้อน โรงเรียนการศึกษาคนตาบอด ลำปาง

ผู้ศึกษาได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้เครื่องมือที่ผู้ศึกษาสร้างขึ้น ประกอบด้วย โปรแกรมการศึกษาเฉพาะบุคคล IEP แผนการจัดกิจกรรม IIP ที่จัดทำเป็น 2 ชุด ได้แก่ แผนการจัดกิจกรรมเพื่อประเมินความสนใจและความสามารถพื้นฐานในการวาดภาพของดอกไม้และแผนการจัดกิจกรรม เพื่อนำไปฝึกทักษะการวาดภาพระบายสีของดอกไม้ และใช้แบบประเมินที่ สร้างขึ้น 2 ชุด ได้แก่ แบบประเมินผลงานการวาดภาพของดอกไม้และแบบประเมินพฤติกรรมการวาดภาพของดอกไม้ มีการนำแฟ้มสะสมผลงาน มาใช้เพื่อเก็บผลงานการวาดภาพของดอกไม้ และตัวแบบที่หลากหลายมาใช้เป็นสื่อในการจัดกิจกรรมครั้งนี้เพื่อให้ดอกไม้ได้เรียนรู้ สังเกต จดจำและลอกเลียนแบบในการวาดภาพ ได้แก่ ตัวแบบของจริง ตัวแบบจำลอง ตัวแบบที่เป็นภาพถ่ายจากของจริง และตัวแบบภาพจากนิตยสาร การ์ตูน เป็นต้น

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ข้อมูลจากการแปลผลคะแนนการประเมินผลงานภาพวาด 6 รายการ ได้แก่ ด้านโครงสร้างและองค์ประกอบที่สำคัญ ด้านความคมชัดของลายเส้น ด้านการแต่งเติมรายละเอียด ส่วนเพิ่มให้ภาพ ด้านการลงสีสันบนภาพ ด้านความสะอาด ประณีตของภาพ และด้านความตั้งใจในการปฏิบัติงาน

2. ข้อมูลจากการแปลผลคะแนนการประเมินพฤติกรรมการวาดภาพ 7 รายการ ได้แก่ ด้านความสนใจในการทำกิจกรรม ด้านความตั้งใจในการทำกิจกรรม ด้านการให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรม ด้านมีสมาธิในการทำกิจกรรม ด้านการแสดงความคิดเห็น ด้านมีความสุขในการทำกิจกรรม และด้านการยอมรับและชื่นชมในผลงาน

สรุปผลการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้ผู้ศึกษาได้ทำการประเมินความสนใจและความสามารถพื้นฐานด้านการวาดภาพของดอกไม้มาก่อน แล้วจึงนำมาเขียนเป็นแผนจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาทักษะการวาดภาพระบายสีของดอกไม้ ผลการศึกษาสรุปได้ดังนี้

1. พัฒนาการทักษะการวาดภาพระบายสีของดอกไม้

ดอกไม้สามารถวาดภาพคน ดอกไม้ และรถ ที่มีความสมบูรณ์ครบถ้วนมากขึ้นในส่วนของโครงสร้างและองค์ประกอบสำคัญ กิจกรรมบางกิจกรรมได้แก่ ใบหน้าคน และดอกไม้หลายชนิด ยังพบว่าขาดองค์ประกอบสำคัญบางจุด ในด้านความคมชัดของลายเส้น โดยภาพรวมมีความคมชัดดี แต่ในบางภาพ เช่น ในการวาดใบหน้า และวาดดอกไม้หลายชนิดยังพบว่า ลักษณะเส้นไม่ค่อยคมชัดมั่นคง ในด้านการแต่งเติมรายละเอียดส่วนเพิ่มให้ภาพ พบว่า มีการวาดแต่งเติมส่วนเพิ่มให้ภาพมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งภาพวาดคน และภาพวาดรถ ส่วนภาพวาดดอกไม้ ยังมีการวาดเพิ่มเติมรายละเอียดค่อนข้างน้อย ในด้านการลงสีสันบนภาพ มีพัฒนาการดีมาก ไม่ว่าจะเป็นภาพคน ภาพรถ และภาพดอกไม้ มีการใช้สีสันหลายสีเพิ่มขึ้น และมีความกลมกลืนสมจริงมากขึ้น ในด้านความสะอาดประณีตของภาพ พบว่า ความประณีตของกระดาษ และฝีมือการวาดภาพ มีความประณีตดีขึ้นกว่าเดิม แต่พบว่า ภาพที่มีการลงสีสันหลายสียังมีรอยเปื้อนรอบขอบภาพอยู่ และในด้านความตั้งใจในการปฏิบัติงานนั้น ดอกไม้มีความตั้งใจดีมากในการปฏิบัติงานดีขึ้นอย่างเป็นลำดับ และมีความคงที่

2. ตัวแบบที่เหมาะสมในการนำมาใช้พัฒนาทักษะการวาดภาพ

ตัวแบบของจริง

ตัวแบบของจริง เป็นตัวแบบที่ใช้ได้ผลดี เหมาะสำหรับนำมาเป็นตัวอย่างในการฝึกทักษะการวาดภาพทุกกิจกรรม ในด้านการรับรู้โครงสร้างองค์ประกอบ รายละเอียดแต่งเติม และสีสันลวดลาย ตัวอย่างเช่น กิจกรรมการวาดภาพคนจะใช้ตัวแบบคนจริงที่มีชีวิตชีวา มีการแต่งตัวหลากหลายรูปแบบ และสามารถสื่อสารด้วยได้ จึงเป็นตัวอย่างที่ช่วยกระตุ้นเร้าให้ดอกไม้มีความต้องการและสนใจในการวาดภาพคนและมีพัฒนาการดีขึ้น อีกทั้งดอกไม้ไม่รู้สึกลำบากในการ

วาดภาพ สร้างผลงานที่วาดได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งภาพคนนั้น ดอกไม้สามารถใช้ลายเส้นวาด เครื่องแต่งกาย ระบายสีสันลวดลายของเสื้อผ้าที่ได้พบเห็น และสังเกตจดจำมากกว่าที่จะให้ความสำคัญในเรื่องการวาดโครงสร้างและส่วนประกอบที่สำคัญให้ครบถ้วน นอกจากนี้ตัวแบบของจริงยังช่วยส่งเสริมในเรื่องความสมจริงของภาพให้มีความสอดคล้องกับธรรมชาติ เช่น การรับรู้เรียนรู้ว่าดอกดาวเรือง มีสีเหลือง ดอกจำปี มีสีขาว เป็นต้น

ตัวแบบที่เป็นแบบจำลอง

ตัวแบบที่เป็นแบบจำลองสามารถนำมาใช้เป็นตัวอย่างได้ดีในการวาดเครื่องประดับ ส่วนเพิ่มเติมภาพวาดคน เพราะไม่ต้องกลัวชำรุดเสียหาย ผู้วาดสามารถหยิบจับเข้ามาดูใกล้ ๆ ताได้ ขณะฝึกวาด และต้องมีผู้ให้คำแนะนำ อธิบายให้รู้จักด้วย ข้อจำกัดของการใช้ตัวแบบจำลองสำหรับบางกิจกรรม ได้แก่ ขนาดของแบบมีขนาดเล็ก ทำให้สังเกตยากต้องใช้สายตาดูเพ่งมอง ตัวอย่างในกิจกรรมฝึกวาดภาพรด ถ้าผู้วาดเห็นแบบที่เป็นรถยนต์จริงที่มีหลายประเภท มีหลายสี จะสามารถสังเกตและจดจำภาพเป็นภาพรวม ทำให้วาดโครงสร้างและองค์ประกอบที่สำคัญของรถได้ดี รวมถึงการระบายสีสันลวดลายรถ

ตัวแบบที่เป็นภาพถ่ายจากของจริง ภาพจากนิตยสารหรือภาพการ์ตูน

ตัวแบบที่เป็นรูปภาพ ใช้ได้ดีในกิจกรรมฝึกวาดภาพดอกไม้ โดยเฉพาะภาพการ์ตูน เพราะมีความชัดเจนของลายเส้น รายละเอียดน้อย เส้นไม่ซับซ้อน จดจำง่าย มีความคล้ายคลึงกับภาพวาด

นอกจากนี้ในการฝึกวาดภาพทุกกิจกรรมหากผู้ศึกษาพบว่าตัวแบบที่จัดเตรียมให้ยากแก่การสังเกต และจดจำสำหรับดอกไม้ ผู้ศึกษาจะช่วยวาดให้ดูเป็นตัวอย่าง พร้อมคำอธิบาย ซึ่งดอกไม้สามารถวาดตามได้เช่นเดียวกัน

3. พฤติกรรมการวาดภาพ

โดยภาพรวมพบว่าดอกไม้มีความตั้งใจ มีสมาธิในการทำงานให้สำเร็จดีขึ้น การดูจากที่นั่งมีน้อยลง และอารมณ์ดียิ้มแย้มแจ่มใสมากขึ้น ขณะวาดภาพ ดอกไม้มักใช้ภาพเป็นสื่อความต้องการมากกว่าการแสดงความคิดเห็นต่อผลงานว่า สวยหรือไม่ อย่างไร เช่น วาดภาพคนถือกระเป๋าก็จะพูดกับผู้อื่นว่าดอกไม้อยากได้กระเป๋า สีแดงจ้า อยากได้รองเท้า หรืออยากได้ผมสีทอง จะไม่บอกว่าภาพนี้มีกระเป๋าสวยอย่างไร เป็นต้น

พฤติกรรมขณะวาดภาพที่นอกเหนือจากรายการประเมินพฤติกรรม ผู้ศึกษานำมาเขียนเชิงพรรณนาได้ว่า การดู สังเกต และจดจำตัวแบบ ดอกไม้จะใช้ตาจ้องมองตัวแบบใกล้ จนเกือบชิดติดตา ถ้าเป็นตัวแบบขนาดเล็กก็จะหยิบเข้ามาดูใกล้ ๆ และถ้าเป็นตัวแบบขนาดใหญ่

ก็จะก้มหน้าเข้าไปดูใกล้ ๆ โดยใช้นิ้วมือกดตาขณะเพ่งมองด้วย สิ่งที่เกิดขึ้นอีกประการหนึ่งคือการดู และสังเกต ตัวแบบ ดอกไม้จะใช้เวลาดูสักพักแล้วจดจำนามาวด จะไม่วาดภาพแล้วกลับมาดูตัวแบบ แล้วกลับไปวาดภาพ

นอกจากสิ่งที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น แรงเสริม หรือรางวัลที่ดอกไม้ต้องการจะเป็นสิ่งของ ใช้สอย ได้แก่ กีบติดผม สีเทียน กล่องหรือกระเป๋าสําหรับใส่สีเทียน เป็นต้น

อภิปรายผล

การค้นคว้าแบบอิสระครั้งนี้ เป็นการศึกษาการพัฒนาทักษะการวาดภาพระบายสีของ พิกการซ้อน ที่มีสายตาเลือนรางร่วมกับบกพร่องทางการพูดและการสื่อสาร เนื่องจากปากแห้ง เพดานโหว่โดยใช้ตัวแบบที่หลากหลาย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาทักษะการวาดภาพระบายสี ของกรณีศึกษาให้ดีขึ้น หลังจากการได้สังเกต จดจำตัวแบบและฝึกทักษะการวาดภาพระบายสี โดยผู้ศึกษาได้มีการจัดเตรียมวัสดุ อุปกรณ์วาดภาพ และสถานที่ รวมถึงสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวย สำหรับการฝึกวาดภาพระบายสี เพื่อเป็นการส่งเสริมความสามารถด้านการวาดภาพที่มีอยู่ให้พัฒนา เต็มตามศักยภาพ และเพื่อศึกษาพฤติกรรมการวาดภาพระบายสีว่าการจัดกิจกรรมเพื่อฝึกทักษะการ วาดภาพระบายสีส่งผลต่อพฤติกรรมหรือบุคลิกภาพของกรณีศึกษาได้อย่างไรบ้าง เพื่อเป็น ข้อมูลสำหรับ ครูผู้ปกครอง และผู้เกี่ยวข้อง ในการนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาศักยภาพ ต่อไป หรือ การนำแนวทางไปใช้กับเด็กที่มีความบกพร่องคล้ายคลึงกับดอกไม้ ดังที่ ปฏิภาณ นาควิโรจน์ (2544, หน้า 102) กล่าวว่า เด็กที่มีความบกพร่องทางสายตาสภาพที่จะพัฒนาการเรียนรู้ ในวิชาศิลปะศึกษาให้ได้ใกล้เคียงกับเด็กปกติได้ แต่ต้องอยู่บนพื้นฐานความรู้ที่ถูกต้อง โดยตระหนัก ในระดับความสามารถที่แตกต่างกันของเด็ก

จากผลการศึกษา การพัฒนาทักษะการวาดภาพระบายสีของดอกไม้ โดยใช้ตัวแบบที่ หลากหลาย ผลที่เกิดขึ้นหลังจากการฝึกให้ดอกไม้วาดภาพพบว่าผลงานภาพวาดของดอกไม้ มีความ สมบูรณ์ของภาพ มีความสวยงาม และมีความประณีตดีขึ้นกว่าเดิมมากอย่างเห็น ได้ชัด สังเกตได้จาก แฟ้มสะสมผลงานภาพวาดที่เห็นความเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีและพัฒนาการที่เกิดขึ้นทุกระยะ นอกจากนี้พฤติกรรมอันพึงประสงค์ที่เกิดขึ้นในตัวดอกไม้ อันเนื่องมาจากการฝึกกิจกรรมวาดภาพ ส่งเสริมให้ดอกไม้มีพฤติกรรมหรือนิสัยการทำงานที่เหมาะสมดีขึ้นสังเกตได้จากความเปลี่ยนแปลง ที่เกิดขึ้นไม่ว่าจะเป็นด้านความตั้งใจทำงาน ความมีสมาธิ การแสดงความสุขและการชื่นชมผลงาน เป็นต้น พฤติกรรมเหล่านี้ส่งผลให้การทำงานประสบความสำเร็จได้เป็นอย่างดี ไม่ว่าจะเป็นการ

ทำงานศิลปะ การทำกิจกรรมประจำวัน หรือการเรียนรู้ ด้านวิชาการ ทั้งเด็กที่มีความบกพร่องและเด็กทั่วไป เมื่อได้ฝึกบ่อย ๆ คุณลักษณะนี้จะติดตัวเด็กไปอย่างยั่งยืน จะช่วยให้เด็กประสบความสำเร็จในการดำเนินชีวิตได้ง่าย

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ผู้ศึกษาได้ทำการประเมินความสนใจและความสามารถพื้นฐานของดอกไม้มาก่อนแล้วทำให้ทราบว่า ดอกไม้มีความสนใจและความสามารถด้านการวาดอยู่ 3 รูปแบบ คือ ภาพคน ภาพดอกไม้ และภาพรถ แล้วนำมาเขียนเป็นแผนการจัดกิจกรรมเพื่อใช้ตัวแบบในการพัฒนาทักษะการวาดภาพระบายสีของดอกไม้ ทำให้ทราบตัวแบบ แต่ละแบบ ส่งผลต่อการพัฒนาทักษะการวาดภาพของดอกไม้ได้อย่างไร และพฤติกรรมขณะวาดภาพของดอกไม้ ซึ่งผู้ศึกษาอภิปรายผลการศึกษาดังนี้

1. ทักษะการวาดภาพระบายสี

ผู้ศึกษาพบว่า ดอกไม้มีทักษะการวาดภาพระบายสีดีขึ้นทุกด้านไม่ว่าจะเป็นด้านโครงสร้างและองค์ประกอบที่สำคัญ ด้านความคมชัดของลายเส้น ด้านการแต่งเติมรายละเอียดส่วนเพิ่มให้ภาพ ด้านการลงสีต้นบนภาพ ด้านความสะอาด ประณีตของภาพ และด้านความตั้งใจในการปฏิบัติงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ด้านความตั้งใจในการปฏิบัติงาน ผู้ศึกษาสังเกตเห็นว่าช่วงแรก ๆ ของการจัดกิจกรรม ดอกไม้จะลุกจากที่นั่งบ่อยและสนใจสิ่งเร้าอื่นได้ง่าย ส่งผลให้ภาพวาดออกมาไม่ค่อยสวยงามและขาดความประณีต แต่เมื่อได้รับการฝึกฝนบ่อย ๆ ผลงานภาพวาดของดอกไม้มีความสวยงามมากขึ้น อันเนื่องมาจากความมีสมาธิและตั้งใจปฏิบัติงานของดอกไม้ ซึ่งมีความชอบและความสนใจพิเศษด้านการวาดภาพอยู่แล้วจึงทำให้ดอกไม้นั่งอยู่ได้นานในการทำกิจกรรมวาดภาพ ซึ่งผู้ศึกษาเห็นว่า กิจกรรมวาดภาพเป็นกิจกรรมยามว่างที่เหมาะสมกับดอกไม้ เพราะเชื่อว่าเด็กทุกคนถ้าได้ทำสิ่งที่ชอบและเลือกได้เองตามความถนัดแล้ว จะส่งผลต่อประสิทธิภาพของผลงานด้วย ดังคำกล่าวของ นางสาวลิมลินดา (Lim Lin Da, อ้างใน ปฏิภาณ นาควิโรจน์, 2544, หน้า 5) ผู้แทนจากประเทศสิงคโปร์ ที่เข้าร่วมกิจกรรม Art For All ปีพุทธศักราช 2542 ว่า การนำเอาศิลปะมาใช้เป็นทางเลือกใหม่ในการพัฒนาเด็กพิเศษเพราะศิลปะเป็นสิ่งเดียวที่ทำให้เด็กพิเศษมีความกระตือรือร้น อยากจะพัฒนาตัวเองและทำให้มีกำลังใจในการที่จะอยู่เพื่อทำในสิ่งที่ตนเองรัก

จากการศึกษาค้นคว้านี้ ถึงแม้ดอกไม้จะประสบความสำเร็จในการวาดภาพ มีทักษะด้านต่าง ๆ ดังกล่าวข้างต้นดีขึ้น แต่เมื่อพิจารณาในรายละเอียดพบว่า ดอกไม้ยังประสบความสำเร็จในการวาดภาพคน ถึงแม้จะได้รับการฝึกกิจกรรมแล้ว ภาพยังขาดองค์ประกอบที่สำคัญบนใบหน้า เช่น วาดปาก แต่ไม่วาดตา และจมูก เป็นต้น ครูต้องชี้แนะและกระตุ้นเตือนจึงจะวาดเพิ่มเติมลงไปให้สมบูรณ์ ซึ่งสอดคล้องกับพัฒนาการทางศิลปะในด้านการวาดภาพระบายสีของเด็ก ของโลเวนเฟลด์

(Lowwenfeld, อ้างใน โสภา ถินถนอม, 2539, หน้า 3) ว่า ภาพวาดของเด็กจะสะท้อนให้เห็นถึงความผิดปกติ หรือความบกพร่องบางอย่างของเด็กด้วย ซึ่งดอกไม้เป็นผู้ที่มีความบกพร่องทางการมองเห็น และยังพบความบกพร่องทางกาย ได้แก่ ปากแหว่งเพดานโหว่ เป็นต้น ผู้ศึกษาเห็นว่า ควรมีการจัดกิจกรรมที่เป็นการสร้างเสริมคุณค่าในตนเองให้มากขึ้นและมีการจัดอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ดอกไม้เกิดความมั่นใจในตนเองถึงแม้ดวงตาจะผิดปกติ แตกต่างจากคนทั่วไปแต่ก็สามารถมองเห็นบ้าง และยังสามารถวาดภาพได้อย่างสวยงามใกล้เคียงกับเด็กทั่วไป สอดคล้องกับงานวิจัยของ ปฏิภาณ นาควิโรจน์ (2544, หน้า 107) ที่ได้ทำการศึกษาความสามารถในการวาดภาพระบายสีของเด็กที่มีความบกพร่องทางสายตา ทำให้ทราบว่า ความสามารถในการวาดภาพระบายสีของเด็กที่มีความบกพร่องทางสายตาสามารถพัฒนาให้ใกล้เคียงกับเด็กทั่วไปได้ ถึงแม้จะทำให้ช้ากว่า แต่เมื่อมีการให้โอกาส และได้รับการฝึกฝนอย่างสม่ำเสมอต่อเนื่องก็จะส่งเสริมให้พัฒนาได้เป็นอย่างดี

นอกจากนี้ ทักษะการวาดภาพของดอกไม้ ด้านความคมชัดของลายเส้น ปรากฏผลที่ดีขึ้นในทุกกิจกรรม แต่มีบางกิจกรรมที่พบว่า ความคมชัดของลายเส้นไม่ค่อยชัดเจน แสดงถึงความไม่มั่นใจของผู้วาด อย่างไรก็ตามคุณภาพของภาพอาจขึ้นอยู่กับประสบการณ์ของดอกไม้เอง เห็นได้ชัดในกรณีที่ดอกไม้เองไม่ค่อยรู้จักดอกไม้ชนิดต่าง ๆ อาจส่งผลต่อความมั่นใจของผู้วาด เห็นได้จากเมื่อให้ดูตัวอย่างจากดอกไม้จริงที่ดอกไม้ไม่คุ้นเคยส่งผลให้ภาพที่วาดออกมามีลักษณะเส้นไม่คมชัด ไม่มั่นคง และมีรอยต่อของเส้นบ้าง ผู้ศึกษาจึงเห็นว่าควรจัดกิจกรรมที่เสริมสร้างประสบการณ์จริงให้แก่ดอกไม้เพิ่มขึ้นในเรื่องการสังเกต จดจำ ให้ได้เรียนรู้จากตัวแบบของจริงบ่อย ๆ และต่อเนื่องเพื่อช่วยให้ดอกไม้รู้จักและจดจำประสบการณ์ต่าง ๆ ได้ หากดอกไม้รู้จักและจดจำดอกไม้ที่หลากหลายชนิดได้มากเท่าไรจะส่งผลดีต่อการเรียนและการดำเนินชีวิตในอนาคต สอดคล้องกับทฤษฎีทางศิลปศึกษาที่ว่า เมื่อเด็กเขียนสิ่งใด จะเขียนตามที่อยู่เป็นความรู้ในลักษณะความคิดรวบยอด (concept) ต่อสิ่งนั้น ๆ อันเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างสรรค์งานของเด็กผ่านการรับรู้จากส่วนรวมมาสู่ส่วนย่อย และสอดคล้องกับทฤษฎีของอาร์เนม (Theory's Arnames) ที่ได้เสนอหลักการทางศิลปะ โดยสรุปว่า “เด็กเขียนภาพตามที่เขาเห็น” ซึ่ง โลเวนเฟลด์ เชื่อว่า เมื่อเด็กพบเห็นสิ่งใดสิ่งหนึ่งหรือเหตุการณ์ใดเหตุการณ์หนึ่ง เด็กไม่เพียงรับรู้รูปทรงของวัตถุสิ่งของเท่านั้น แต่จะเกิดความรู้สึกต่อสิ่งนั้นขึ้นด้วย เช่น ความรู้สึกชื่นชม รู้สึกถึงความสวยงาม เป็นต้น เป็นการแสดงออกทางอารมณ์ตามโอกาส ตามสถานการณ์ ซึ่งหมายความว่า สิ่งที่ได้นอกเหนือจากการภาพวาดที่สวยงามสมบูรณ์ทางศิลปะแล้ว สิ่งพัฒนาตามมาก็คือ การแสดงออกทางบุคลิกภาพ อารมณ์ ทักษะสังคม และสติปัญญาที่สร้างสรรค์อีกด้วย (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2525, หน้า 254, 272)

นอกจากความสนใจและความสามารถที่ได้รับการฝึกทักษะ โดยใช้ตัวแบบที่หลากหลาย ได้แก่ ภาพคน ภาพดอกไม้ และภาพรดแล้วผู้ศึกษายังสังเกตได้ว่าดอกไม้จะวาดภาพเป็นภาพเดี่ยว ๆ ไม่มีการผสมผสาน และยังขาดทักษะการจัดวางภาพ ดังนั้นเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาทักษะการวาดภาพระบายสีให้แก่ดอกไม้ ดังนั้นผู้ศึกษาได้ฝึกการวาดภาพที่ผสมผสานจากพื้นฐานความสามารถด้านการวาดภาพที่มีอยู่ และดอกไม้สามารถจัดวางภาพ 3 ภาพไว้ในกระดาษแผ่นเดียวกันได้อย่างสมดุลและยังสามารถวาดภาพตามจินตนาการจากการฟังเรื่องเล่า โดยการกระตุ้น ชี้นำของครูได้อย่างสวยงามและกลมกลืน ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีทางศิลปะของเด็ก โดยโรดา เคลลอก และ สก็อต โอเดล (Kellogg & O' Dell, อ้างในประภัสสร นิยมธรรม, 2522, หน้า 4-40) ว่า เด็กเริ่มเขียนเป็นรูปร่าง และเรื่องราว (อายุ 4-6 ปี) และจะพัฒนา เข้าสู่ขั้นเขียนภาพเป็นเรื่องราว ดูเริ่มเข้าใจได้ ภาพคนเป็นสิ่งที่นึกถึงแล้วจะดัดแปลงเป็นสิ่งที่ต่าง ๆ จากรูปที่มีแต่ความแข็งเป็นการพัฒนาทักษะการวาดภาพสมจริงยิ่งขึ้นในโอกาสต่อไป

2. ตัวแบบที่เหมาะสมในการนำมาใช้พัฒนาทักษะการวาดภาพ

ตัวแบบของจริง

ตัวแบบของจริง ส่งผลต่อการพัฒนาทักษะการวาดภาพรดและคนของดอกไม้ได้เป็นอย่างดี เพราะตัวแบบของจริงมีความหลากหลายไม่จำเจ เช่นรด มีหลายชนิดทั้งรดเก้ง รดกะบะ รดตู้และ รดบัส มีหลากหลายสีสันทันทั้งสีบรอน สีแดง สีขาว เป็นต้น คนมีความหลากหลาย มีการแต่งตัวหลากหลายรูปแบบไม่ซ้ำ โดยเฉพาะผู้หญิงที่แต่งตัวสวยงาม สวมชุดกระโปรง สวมเครื่องประดับ รองเท้าแฟชั่น และกระเป๋าถือสิ่งเหล่านี้จะช่วยกระตุ้นให้ดอกไม้มีความสนใจพัฒนาทักษะการสังเกตและจดจำนำไปสู่การลอกเลียนแบบด้วยการวาดภาพ และส่งเสริมการแสดงออกถึงความต้องการ ความคิดเห็นของดอกไม้ โดยมีการใช้ภาพเป็นสื่อในการสื่อสารด้วย เช่น การนำภาพวาดไปให้ผู้อื่นดู แล้วบอกว่า อยากได้กระโปรงสีชมพู พร้อมทั้งชี้ให้ดูภาพ เป็นต้น นอกจากนี้ตัวแบบคนจริงยังเป็นแบบอย่างที่ดีในการพัฒนาบุคลิกภาพของดอกไม้ให้เป็นไปอย่างเหมาะสม ยิ่งไปกว่านี้ยังช่วยส่งเสริมในเรื่องการเรียนรู้ชนิดและสีสันทันของดอกไม้ชนิดต่าง ๆ ให้มีความสมจริงและสอดคล้องกับธรรมชาติ เช่น การรับรู้ ว่า ดอกดาวเรือง มีสีเหลือง ดอกจำปีมีสีขาว เป็นต้น

อย่างไรก็ตามตัวแบบของจริงอาจมีข้อจำกัดในการนำมาใช้พัฒนาทักษะการวาดภาพบางกิจกรรมอยู่บ้างได้แก่ กิจกรรมดอกไม้ได้รู้จักดอกไม้หลายชนิด เป็นกิจกรรมฝึกการวาดภาพดอกไม้หลายชนิด โดยให้ตัวแบบที่เป็นดอกไม้ของจริง ได้แก่ ดอกบัว ดอกกุหลาบ ดอกชบา ดอกบานชื่นและดอกลิลาวดี เป็นต้น ดอกไม้ให้ความสนใจในการหยิบจับ ชื่นชม และดมกลิ่นของ

ดอกไม้ชนิดต่าง ๆ แสดงความชอบแต่ไม่สามารถวาดภาพดอกไม้ตามแบบได้เหมือนจริง ไม่ให้ความร่วมมือและปฏิเสธว่าไม่ทำ ทำไม่ได้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าดอกไม้ของจริงที่ผู้ศึกษาจัดเตรียมไว้ให้มีความซับซ้อนของกลีบ สังเกตและจดจำยาก ผู้ศึกษาจึงปรับให้มีการใช้ตัวแบบที่เป็นภาพจากนิตยสารภาพพระบารมีสารัตถ์ และการวาดให้ดูเป็นตัวอย่าง และพบว่าดอกไม้สามารถพัฒนาทักษะได้ดีขึ้น

ตัวแบบที่เป็นแบบจำลอง

ตัวแบบที่เป็นแบบจำลองนำมาเป็นสื่ออธิบายให้ดอกไม้รู้จักชื่อและลักษณะของสิ่งของได้ เช่น การใช้ตุ๊กตาเด็กผู้หญิงเป็นสื่ออธิบายอวัยวะที่สำคัญของร่างกายให้รู้ว่าอวัยวะส่วนนี้เรียกว่าอะไรอยู่ตำแหน่งใดของร่างกายเป็นต้น ข้อดีของตัวแบบจำลองคือไม่ต้องกลัวชำรุดเสียหาย ผู้วาดสามารถหยิบจับเข้ามาดูใกล้ ๆ ได้ขณะฝึกวาด และต้องมีผู้มาให้คำแนะนำ อธิบายเพิ่มเติมด้วย แต่สำหรับดอกไม้ไม่ควรให้ฝึกวาดตามแบบจำลองเนื่องจากมีข้อจำกัดด้านการมองเห็นเพราะเวลามองดอกไม้จะรับรู้ภาพเป็นภาพรวมแล้วโครง ที่เป็นโครงสร้างใหญ่

ตัวแบบที่เป็นภาพถ่ายจากของจริง ภาพจากนิตยสารหรือภาพการ์ตูน

การใช้ตัวแบบที่เป็นรูปภาพ มีความคล้ายคลึงกับภาพวาดเพราะเป็นภาพสองมิติ เพราะภาพถ่ายจากของจริงหรือภาพจากนิตยสารจะลักษณะความสมจริงมาก ส่วนภาพการ์ตูนเป็นภาพมีความชัดเจนของลายเส้น รายละเอียดน้อย เส้นไม่ซับซ้อน จดจำและเลียนแบบได้ง่ายนิยมนำมาใช้สำหรับฝึกวาดภาพพระบารมีให้เด็กทั่วไป ในการเริ่มหัดวาดเขียนในระยะเริ่มแรกอีกด้วย ดังนั้นผลงานภาพวาดที่ดอกไม้วาดสามารถนำมาเปรียบเทียบให้ดอกไม้เห็นความคล้ายคลึงกับตัวแบบได้

3. พฤติกรรมขณะวาดภาพดอกไม้

พฤติกรรมขณะวาดภาพ โดยภาพรวมของดอกไม้ให้ความสนใจมีความตั้งใจ ให้ความร่วมมือ มีสมาธิ และมีความสุขในการวาดภาพมากขึ้นเป็นลำดับ ต่างจากช่วงแรกจะสนใจสิ่งเร้าอื่นมากกว่าการวาดภาพและดูจากที่นั่งบ่นๆ จึงได้มีการกำหนดสถานที่และสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการจัดกิจกรรมให้เหมาะสมกับสถานการณ์ นอกจากนี้ การจัดกิจกรรมส่งผลต่อการแสดงพฤติกรรมของดอกไม้ เช่น บางกิจกรรมไม่สนใจให้ดอกไม้ สนใจและตั้งใจวาดภาพ มีการแสดงพฤติกรรมปฏิเสธไม่ยอมทำตามทำให้ผลงานออกมามีคะแนนน้อย เห็นได้จากการจัดกิจกรรมดอกไม้ได้รู้จักดอกไม้หลายชนิด ครูจึงต้องพิจารณาปรับเปลี่ยนกิจกรรมหรือตัวแบบ แรงจูงใจและบริบทอื่น ๆ เพื่อกระตุ้นความสนใจให้ทำกิจกรรมเมื่อดอกไม้มีความพร้อมและอยากทำไม่ควรเร่งรัดรีบเร่งเกินไป จะทำให้ดอกไม้เกิดความเหนื่อยล้า และเมื่อไม่ยอมทำตามแทนที่จะเป็นการช่วยฝึกเพื่อพัฒนาอาจเป็นการทำลายศักยภาพของดอกไม้เสียเอง

นอกจากนี้ พฤติกรรมที่พึงประสงค์ที่เกิดขึ้นระหว่างการฝึกพัฒนาทักษะการวาดภาพครั้งนี้ แสดงให้เห็นว่าดอกไม้ไม่มีสมาธิ มีความตั้งใจในการวาดภาพมากขึ้น เห็นได้จากพัฒนาการการวาดภาพและพฤติกรรมการวาดภาพ ด้านความตั้งใจในการทำงานที่มีคะแนนสูงและมีความคงที่ส่งผลต่อสมาธิในการปฏิบัติกิจวัตรประจำวันดีขึ้น มีระเบียบวินัยในการจัดเก็บอุปกรณ์ของใช้ส่วนตัว มีความตรงต่อเวลา สัมผัสจากการนัดให้มาพบครูเพื่อฝึกวาดภาพก็จะมาตรงเวลาหลังจากที่ปฏิบัติภาระกิจส่วนตัว มีความเชื่อมั่นในและภูมิใจในตัวเอง เห็นได้จากการนำผลงานของตนเองไปให้ผู้อื่นดูและกล้าบอกความต้องการของตนเอง เช่น จี้ให้ดูที่รูปภาพแล้วบอกว่าอยากได้รองเท้าสีดำ เป็นการใช้ภาพเป็นสื่อแทนความรู้สึกนึกคิดของผู้วาด ทำให้ผู้อื่นเข้าใจผู้วาดได้ดีขึ้น ดังคำกล่าวของ วินัย โสมดี (2547, หน้า 12) ที่ว่าศิลปะ เป็นการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์จินตนาการ และการพัฒนาศักยภาพด้านร่างกาย อารมณ์ สังคมและสติปัญญาสะท้อนให้เห็นตัวตนผู้วาดได้ เป็นอย่างดี

จากพฤติกรรมดังกล่าวข้างต้นส่งผลให้ผลงานวาดภาพของดอกไม้พัฒนาขึ้นเป็นลำดับจนเป็นที่ยอมรับของเพื่อน ครู และผู้พบเห็น ซึ่งอาจอธิบายว่าการที่ผลงานภาพวาดดีขึ้นจากการฝึกกิจกรรมนั้นแสดงให้เห็นถึงสหสัมพันธ์ระหว่างตากับมือที่พัฒนาไปในทางที่ดีขึ้น และเป็นสัญญาณให้ทราบว่าดอกไม้มีความพร้อมที่จะพัฒนาศักยภาพด้านอื่นตามความต้องการจำเป็นและยิ่งไปกว่านั้นสัมพันธ์ภาพที่ดีระหว่างครูกับดอกไม้ที่เกิดขึ้น มีการยอมรับและไว้วางใจซึ่งกันและกัน บริบทเหล่านี้ส่งผลต่อความสำเร็จ บรรลุตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาครั้งนี้

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. การเลือกตัวแบบในการพัฒนาทักษะการวาดภาพพระบายสีควรเลือกให้เหมาะสมกับศักยภาพของเด็กแต่ละคน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเด็กที่มีความบกพร่องทางการมองเห็น ที่มีระดับการมองเห็นที่แตกต่างกัน ทำให้มีข้อจำกัดแตกต่างกันไป เช่น ดอกไม้ไม่ถนัดในการใช้ตัวแบบดอกไม้ของจริงเป็นตัวอย่างในการวาดเพราะสังเกตยาก ทำให้ไม่ยอมวาดตาม ซึ่งผู้ศึกษาคิดว่าไม่แตกต่างจากเด็กทั่วไปในวัยเดียวกับดอกไม้ที่มักจะ ไม่ชอบทำหรือเรียนรู้สิ่งที่ยาก ผู้ศึกษาจึงได้มีการใช้ตัวแบบที่เป็นภาพจากนิตยสารหรือนั่งสีการ์ตูนควบคู่กับตัวแบบของจริง เพราะภาพสองมิติจะช่วยให้สังเกตจำและเลียนแบบได้ง่ายกว่า เป็นต้น จากข้อจำกัดที่กล่าวมาส่งผลให้ การประเมินผลงานภาพวาดนี้ได้คะแนนน้อยกว่าที่ควรจะเป็น เห็นได้จาก ตาราง 3 และแบบสถิติ 2 กิจกรรมดอกไม้ได้รู้จักดอกไม้หลายอย่างเป็นการฝึกให้ดอกไม้วาดดอกไม้หลายชนิด

2. ศิลปะเป็นกิจกรรมสำหรับเตรียมความพร้อมให้กับตัวเด็ก ในการพัฒนาด้านร่างกาย อารมณ์ สังคมและสติปัญญา ดังนั้น ครู ผู้ปกครอง และผู้ที่เกี่ยวข้องควรเปิดโอกาส ส่งเสริม และ พัฒนาจนเป็นความสามารถพิเศษเฉพาะตัวให้ติดตัวเด็กไปและเผยแพร่ให้เป็นที่ประจักษ์แก่สังคม ให้รับรู้ถึงศักยภาพของผู้ที่มีความบกพร่อง ที่ถึงแม้ไม่สามารถเรียนหนังสือได้เหมือนกับคนทั่วไป แต่ก็สามารถเรียนศิลปะและมีทักษะการวาดภาพระบายสีได้ดีใกล้เคียงกับคนทั่วไปถ้าได้รับการ ฝึกฝนบ่อยๆ และได้เห็นตัวอย่างที่เหมาะสม ผลงานศิลปะและภาพวาดระบายสีของเด็กจะมีความ เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว จึงควรให้เด็กได้มีอิสระเต็มที่ในการเลือกและตัดสินใจในการเลือกตัว แบบเพื่อเป็นต้นแบบในการวาดภาพ

นอกจากนี้ความรู้ความสามารถพื้นฐานด้านศิลปะหรือการวาดภาพระบายสีของ ผู้สอนจะส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ผลงานทางศิลปะของเด็กด้วย

3. กิจกรรมการวาดภาพระบายสี เป็นเครื่องมือช่วยให้เด็กนั่งและมีสมาธิในการ ทำงานได้นานขึ้น จึงควรใช้กิจกรรมศิลปะและการวาดภาพระบายสีเป็นสื่อกลางระหว่างเด็กที่มี ความบกพร่องกับ เพื่อนและครู ให้ได้ทำกิจกรรมร่วมกันเป็นการสร้างสัมพันธภาพที่ดีให้เกิดขึ้น ระหว่างเด็กกับเพื่อนและครูจะทำให้เกิดการพัฒนาตัวเด็กในด้านอื่นๆ ได้ เช่น ทักษะสังคม ทักษะการดำเนินชีวิต และทักษะด้านวิชาการ เป็นต้น

4. เด็กที่มีความบกพร่องทุกคนพัฒนาได้ตามศักยภาพถ้าได้รับโอกาสและการช่วยเหลือ ส่งเสริมให้ถูกทางมีกรอบชัดเจน ได้รับการฝึกฝนอย่างสม่ำเสมอโดยความร่วมมือกันของผู้ที่ เกี่ยวข้องหลายสาขาวิชาชีพ ด้วยความรัก ความเข้าใจและอดทน ซึ่งทุกคนที่เกี่ยวข้อง มีความหวัง ร่วมกันว่าผลผลิตขั้นสุดท้ายคือเด็กมีพัฒนาการดีขึ้น สามารถพึ่งพาตนเองและดำรงชีวิตอยู่ในสังคม ได้อย่างมีความสุขและมีความเป็นอิสระ

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรจะได้มีการศึกษาอย่างต่อเนื่องเพื่อการพัฒนาทักษะการวาดภาพระบายสีที่เป็น ภาพเรื่องราว ทิวทัศน์ของดอกไม้ และควรจะมีการศึกษาพัฒนาทักษะความสามารถด้านศิลปะ ประเภทต่าง ๆ แก่ดอกไม้ เช่นการปั้น การประดิษฐ์ภาพจากเศษวัสดุ เป็นต้น

2. ควรมีการศึกษาการพัฒนาทักษะการวาดภาพระบายสี โดยใช้ตัวแบบและวิธีการที่ หลากหลายกับเด็กที่มีความบกพร่องทางการมองเห็นทั่วไป

3. ควรมีการนำศิลปะ หรือการวาดภาพมาช่วยฝึกสมาธิและการกระตุ้นการมองเห็นให้ กับเด็กที่มีความบกพร่องทางการมองเห็นทั่วไป